

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ДОЛЮК АЛЛА ВІКТОРІВНА

УДК 657.1:65.011.47:657.44

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І КОНТРОЛЬ
ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ЇЇ СТИМУЛЮВАННЯ**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Поліському національному університеті Міністерства освіти і науки України.

- Науковий керівник:** доктор економічних наук, професор
Мороз Юлія Юзефівна,
Поліський національний університет,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту.
- Офіційні опоненти:** доктор економічних наук, професор
Гуцаленко Любов Василівна,
Національний університет біоресурсів
та природокористування України,
професор кафедри обліку та оподаткування;
- доктор економічних наук, доцент
Овсюк Ніна Василівна,
Національний авіаційний університет,
професор кафедри обліку та аудиту.

Захист відбудеться 13 травня 2021 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03 у Західноукраїнському національному університеті за адресою: 46009, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11 а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Західноукраїнського національного університету за адресою: 46009, м. Тернопіль, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розісланий 09 квітня 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
к.е.н., доцент

І. Я. Омецінська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах трансформації економіки, посилення конкурентної боротьби підприємств, виникає необхідність постійного пошуку шляхів удосконалення формування достовірної та оперативної облікової інформації, в тому числі щодо оплати праці. В сучасних умовах розвитку України облік оплати праці підприємств повинен стати не лише засобом дотримання вимог чинного законодавства, а й джерелом надійної інформації для подальшого контролю й управління фондом оплати праці. Нарахована заробітна плата працівникам підприємства має залежати безпосередньо від результатів праці та водночас впливати на її показники, стимулювати розвиток виробництва, ефективність роботи, підвищення кількісних і якісних показників праці. В цьому аспекті важливу роль відіграє інтегрована система обліку, яка об'єднує інформаційні ресурси всіх видів обліку з використанням інструментів бюджетування, аналізу і контролю, що є досить складним продуктом.

Теоретичні, методичні та практичні проблеми обліку й контролю оплати праці досліджували українські та зарубіжні вчені, зокрема, М. Л. Вітсман, С. Ф. Голов, Л. С. Герасимчук, Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, В. С. Джевонс, З. В. Задорожний, Я. В. Крупка, П. О. Куцик, Д. Л. Круз, Р. С. Кінг, Ю. Ю. Мороз, Н. М. Малюга, Н. В. Овсюк, М. С. Пушкар, В. В. Сопко, Л. К. Сук, Н. В. Шульга, та інші.

Враховуючи ґрунтовні напрацювання науковців, нині відсутній єдиний погляд на цю проблему. Реформування відносин підприємства з працівниками та бухгалтерського обліку оплати праці в Україні відповідно до національних та міжнародних стандартів, нові вимоги до інформаційного забезпечення системи управління підприємством потребують додаткових наукових досліджень із питань обліку та контролю оплати праці, особливо в умовах інтегрування управлінських функцій. В сучасних умовах частково проглядається некоректне відношення працівників управлінського апарату до обліку, фахівці бухгалтерії недостатньо орієнтуються у взаємозв'язках облікових процесів і бюджетування, контролю, аналізу й управління, тобто облікова практика не відповідає в повній мірі сучасним вимогам менеджменту. Відсутні дослідження практичного спрямування щодо обліково-інформаційного забезпечення і контролю оплати праці на засадах бюджетування. Саме тому проблемні питання обліку заробітної плати в поєднанні з бюджетуванням потребують глибоких і якісних досліджень, оскільки їх розв'язання позитивно вплине на формування достовірної інформації про нарахування доходів працівникам і стан розрахунків з оплати праці на підприємстві. Все вищезазначене обумовлює актуальність теми, даю змогу окреслити мету, завдання та основні напрями дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету за держбюджетною темою: «Модернізація бухгалтерського обліку з використанням комп'ютерно-комунікаційних технологій для забезпечення кібербезпеки підприємств» (номер

державної реєстрації 0120U102054), а також за темою «Стан та перспективи розвитку системи бухгалтерського обліку та оподаткування в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер: 0117U000147) та кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету за темою «Розвиток бухгалтерського обліку, статистики, контролю і оподаткування в умовах економічного зростання України, оснований на залученні інвестицій та інноваційному виробництві продуктів з високим ступенем доданої вартості» (номер державної реєстрації 0118U100564). В межах виконання науково-дослідних робіт автором підготовлено пропозиції, спрямовані на удосконалення інтегрованого обліку оплати праці в підприємствах і їх філіях, обґрунтування та уточнення теоретичних і методичних положень з організації бюджетування, аналізу та контролю витрат на оплату праці, розробку пропозицій з їх удосконалення, що спрощують облікові процедури, підвищують оперативність збору інформації й її використання та в сукупності вирішують завдання інтегрованого обліку оплати праці.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розвиток наукових і методичних положень та надання практичних рекомендацій щодо обліку і внутрішнього контролю оплати праці та її стимулювання в хлібопекарних підприємствах.

Для досягнення поставленої мети сформульовані такі завдання:

- розкрити економічну сутність мотивації та стимулювання оплати праці, як невід’ємної частини системи управління;
- встановити сутність оплати праці в системі неформальної економіки, як загрози економічній безпеці підприємства;
- критично оцінити чинну методику організації обліку й контролю розрахунків з оплати праці працівників з метою її удосконалення;
- розкрити сучасні підходи до інтегрованого обліку витрат на оплату праці з метою отримання оперативної інформації для цілей контролю за показниками діяльності, в тому числі показниками щодо оплати праці;
- удосконалити порядок розробки облікової політики для забезпечення точності відображення операцій, фіксації фактів якості роботи та її оплати;
- окреслити систему інтегрованого обліку у філіях з різним обсягом реалізованих функцій з метою забезпечення прибутковості й достатньої мотивації працівників;
- виявити особливості організації системи бюджетування та методів обґрунтування й оцінки бюджетних показників у хлібопекарних підприємствах з метою визначення напрямків її подальшого застосування;
- проаналізувати наявні трудові спори і конфлікти та запропонувати шляхи їх мінімізації з використанням системи інтегрованого обліку;
- удосконалити порядок формування результативної інформації з обліку і контролю оплати праці та її стимулювання і розробити показники трудомісткості для аналітичних процедур з метою оцінювання ефективності витрат на оплату праці;

– систематизувати елементи внутрішнього контролю за витратами на оплату праці та розробити положення, що регламентує порядок його проведення.

Об'єктом дослідження є процеси облікового забезпечення, бюджетування, аналізу і внутрішнього контролю оплати праці на підприємствах.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних, організаційних і практичних засад бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю оплати праці працівників та її стимулювання в хлібопекарних підприємствах.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертаційної роботи є наукові концепції, теоретичні розробки провідних науковців з питань обліку оплати праці, її аналізу, контролю і бюджетування. Для досягнення поставленої мети використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: спостереження, аналіз і синтез, системний та комплексний підхід – при узагальненні й удосконаленні основних теоретичних положень і методичних засад обліку оплати праці; узагальнення, анкетування та опитування – для з'ясування економічної сутності оплати праці, її обліку, аналізу та контролю, в поєднанні з процесом бюджетування, удосконалення системи управління; системний підхід – при дослідженні особливостей системи управління оплатою праці та визначення місця в ній інтегрованого обліку; методи аналізу і синтезу, наукової абстракції, порівняння – при визначенні особливостей формування облікової політики для цілей інтегрованого обліку оплати праці та внутрішнього контролю.

Інформаційною базою дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних науковців з питань теорії, методології та методики бюджетування, обліку, аналізу та контролю оплати праці, довідкові видання, нормативно-правові акти, статистичні дані, інтернет-ресурси, дані обліку і звітності підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розвитку теоретичних, методичних та практичних положень обліку, контролю оплати праці та її стимулювання, розробці пропозицій щодо їх удосконалення, що спрощують процедури в сфері обліково-аналітичного процесу, підвищують оперативність збору інформації та її використання.

Найбільш суттєві результати, що отримані автором та виносяться на захист, містяться в таких наукових положеннях:

удосконалено:

– систему інтегрованого обліку оплати праці в частині розвитку організаційної, методичної та технічної складових всіх видів обліку, що дає змогу застосувати системний підхід до інтегрованого обліку заробітної плати, дотримуючись правових основ і їх змін для збереження й ефективного використання бюджету фонду оплати праці та виконання необхідних показників кожному працівнику, а також методичне забезпечення облікового відображення операцій з нарахування окремих видів оплати праці і її стимулювання через обґрунтування доходів працівників в системі інтегрованого обліку, що забезпечує застосування правового режиму нарахувань й утримань із заробітної плати;

– теоретичні, організаційні та методичні засади, технології використання бюджетування оплати праці в управлінні через виявлення особливостей організації системи бюджетування та методів обґрунтування й оцінки бюджетних показників у хлібопекарних підприємствах, що сприятиме успішному веденню бізнесу і окреслення перспектив його розвитку;

– теоретично-методичні підходи до оцінки забезпеченості підприємства грошовими коштами для виплати заробітної плати, шляхом уточнення завдань, методичних процедур формування витрат на оплату праці протягом кожного періоду з дотриманням правових режимів фонду оплати праці, що сприятиме підвищенню обґрунтованості й якості облікових процедур у зіставленні з бюджетом;

– порядок проведення аналітичних процедур оцінки ефективності оплати праці на хлібопекарних підприємствах через застосування запропонованих показників трудомісткості: господарської діяльності, бізнесу та доданої вартості, які розраховуються як відношення витрат на оплату праці, відповідно, до операційних витрат підприємства, чистого доходу підприємства, доданої вартості, що створені на підприємстві;

набули подальшого розвитку:

– доведення необхідності доповнити систему організації оплати праці такими елементами як мотивація та стимулювання, що є об'єктами системи інтегрованого обліку. Це дасть змогу нараховувати заробітну плату працівникам підприємства залежно від результатів праці та, водночас, впливати на їх показники, стимулювати розвиток виробництва, ефективність роботи, підвищення якісних та кількісних показників роботи;

– визначення сутності, методів і способів, спрямованих на попередження та своєчасне виявлення неофіційної оплати праці через формування повної та достовірної інформації в документах для прийняття управлінських рішень, що на відміну від існуючих, сприятиме забезпеченню економічної безпеки на рівні всіх підрозділів і підприємства загалом;

– обґрунтування та доповнення положень облікової політики у сфері оплати праці та застосування їх в системі інтегрованого обліку, що дасть змогу отримати оперативну і результативну інформацію для забезпечення точності відображення операцій, фіксації фактів якості та кількості роботи й її оплати;

– визначення сутності, методів і способів застосування інтегрованого обліку оплати праці в головному підприємстві та його філіях з різним обсягом реалізованих функцій на основі обґрунтування елементів системи інтегрованого обліку, що забезпечить прибутковість бізнесу та достатню мотивацію працівників;

– аналіз наявних трудових спорів і причин їх виникнення з метою розробки пропозицій і рекомендацій для усунення та попередження ряду помилок в обліку нарахувань різних видів заробітної плати шляхом періодичного контролю за фондом оплати праці та іншими виплатами працівникам в розрізі центрів відповідальності та загалом по підприємству;

– організаційні підходи і прийоми здійснення внутрішнього контролю за витратами на оплату праці, порядок їх формування в системі інтегрованого

обліку та впливу на підвищення продуктивності праці й ефективності господарювання, шляхом розроблення окремого положення, яке регламентує контрольні процедури, що на відміну від існуючих, забезпечить досконалішу систему формування результативної інформації обліку і контролю праці й її оплати.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що основні висновки та рекомендації, що містяться в роботі, дадуть змогу: побудувати ефективну систему інтегрованого обліку в підприємстві, сприятимуть підвищенню оперативності й якості обліку, ефективності контролю й аналізу витрат, побудові єдиної облікової системи в підприємстві; підвищити корисність інтегрованої інформації для цілей управління і формування більш достовірних фінансових результатів, спонукатимуть до ефективної виробничої діяльності персоналу.

Окремі положення та висновки дисертації, а також практичні результати роботи експериментально впроваджено у практичну діяльність суб'єктів господарювання, а саме:

– методичні підходи до обліку оплати праці, а також до оцінки платоспроможності та забезпеченості підприємства грошовими коштами з уточненням завдань, методичних процедур відображення оплати праці протягом кожного місяця і кварталу для дотримання правових режимів формування фонду оплати праці з метою підвищення обґрунтованості й якості нарахування та виплати зарплати в зіставленні з бюджетом використано у Виробничому підприємстві «Вінницяхліб» ПАТ «Концерн Хлібпром» (довідка № 88 від 14.03.2018 р.);

– застосування запропонованої системи організації оплати праці, яку складають мотивація та стимулювання як об'єкти інтегрованого обліку і методичне забезпечення облікового відображення операцій з нарахування всіх видів оплати праці та стимулювання кожного працівника, що забезпечує застосування правового режиму нарахування заробітної плати, утримань з неї за передбаченим способом забезпечення виконання підприємством договірних зобов'язань, підвищення достовірності та повноти інформації в розрізі кожного працівника застосовано у ПП «Кондитерський дім «САНКРУА» (довідка № 118 від 28.02.2018 р.);

– пропозиції з удосконалення оплати праці, розподіл її за сферами виробництва, запропонована методика аналізу, а також рекомендації із застосування загальної моделі контролю соціальних витрат використано у ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» (довідка № 185/08 від 10.12.2019 р.).

Теоретичні положення дисертаційної роботи використовуються в освітніх процесах Вінницького фінансово-економічного університету під час розроблення навчально-методичного забезпечення та викладання дисциплін «Бухгалтерський облік» та «Бухгалтерська фінансова звітність» (довідка № 171 від 31.10.2017 р.) та Поліського національного університету викладанні дисциплін «Організаційні основи професіограми спеціальності на підприємствах, установах, організаціях», «Фінансовий облік» та «Управлінський облік» (довідка № 12/07 від 22.12.2020 р.).

Особистий внесок дисертанта. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, де викладено авторське бачення шляхів розв'язання науково-прикладного завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретичних та методичних підходів і наданні практичних рекомендацій щодо формування та розвитку обліку і контролю оплати праці та її стимулювання в умовах сучасної економіки. В роботі використані лише ті ідеї і положення, які одержані автором особисто. З наукових праць, написаних у співавторстві, в дисертації використано лише результати, що належать особисто автору. Внесок здобувача у публікації у співавторстві відображено окремо у списку опублікованих праць.

Апробація матеріалів дослідження. Основні положення та результати дисертації доповідалися, обговорювалися та отримали схвальні відгуки на 9 міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Проблеми соціально-економічного розвитку бізнесу» (Канада, Монреаль, 28 листопада 2014 р.) «Реформування економіки України: стан та перспективи» (м. Київ, 25 грудня 2014 р.); «Наукові пріоритети розвитку аграрної сфери в умовах глобальних змін» (м. Тернопіль, 4–5 грудня 2014 року); «Нормативні, управлінські та міжнародні аспекти соціально-економічного розвитку» (24–25 жовтня 2014 року, м. Львів); «Проблеми та перспективи розвитку теорії і практики обліку, контролю, економічного аналізу і статистики» (Тернопіль, 05 грудня 2014 р.); «Економіка та управління підприємствами, регіонами та країнами в умовах ризиків» (м. Чернігів, 27–28 листопада 2014 року); «Інноваційно-інвестиційний розвиток регіонів: проблеми та перспективи розвитку» (м. Київ, 21–22 листопада 2014 р.); «Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу в умовах інституціональних змін глобальної економіки» (м. Луцьк, 16 грудня 2014р.); «Політико-економічні проблеми розвитку сучасних агроекономічних систем (м. Вороніж, 20 листопада 2014 р.) та на 3 всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація» (м. Київ 23 березня 2018 року); «Реалізація компетентнісного підходу у підготовці фахівців з обліку та оподаткуванні» (м. Рівне, 22 листопада 2018 року); «Напрями модернізації фінансово-економічної системи держави, регіонів, підприємств, організацій» (м. Вінниця, 17 квітня 2019 року).

Публікації. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 22 наукові праці (з них 1 у співавторстві) загальним обсягом 8,74 друк. арк. (особисто автору належить 8,04 друк. арк.), з них: 9 наукових статей у фахових виданнях України, 1 стаття у періодичному зарубіжному науковому виданні, 12 праць апробаційного характеру.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг основного тексту викладено на 205 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 22 таблиць (з них 1 таблиця розміщена на повну сторінку) та 19 рисунків, 18 додатків на 57 сторінках. Список використаних джерел нараховує 269 назв і розміщений на 24 сторінках.

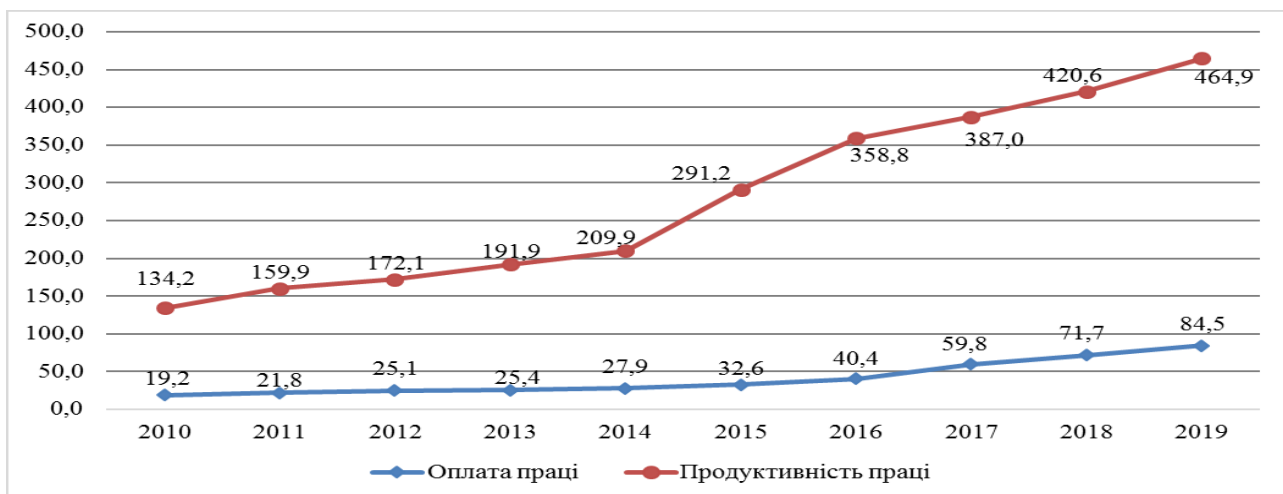

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Бухгалтерський облік оплати праці на хлібопекарних підприємствах: теоретико-методичний підхід» досліджено економічну сутність облікового відображення мотивації та стимулювання оплати праці як невід’ємної частини управління; встановлено сутність і розуміння оплати праці в системі неформальної економіки як загрози економічній безпеці підприємства; досліджено існуючу методику організації обліку, контролю й аналізу здійснення розрахунків із заробітної плати працівників; удосконалено сучасні підходи до інтегрованого обліку витрат на оплату праці та розкрито механізм контролю в системі оплати праці для отримання достовірної та оперативної інформації щодо оплати праці.

Діяльність хлібопекарних підприємств у сучасних умовах спрямована на послідовне забезпечення виконання основних завдань щодо зростання прибутку, доданої вартості, продуктивності праці та доходів працівників галузі завдяки розширенню асортименту продукції, збільшення обсягу виробництва, покращення механізмів управління і контролю, зниженню витрат, прискоренню обігу коштів, впровадженню ефективних технологій, підвищенню конкурентоспроможності.

Динаміку оплати праці та її продуктивності на підприємствах України з виробництва хліба та хлібобулочних виробів наведено на рис. 1.

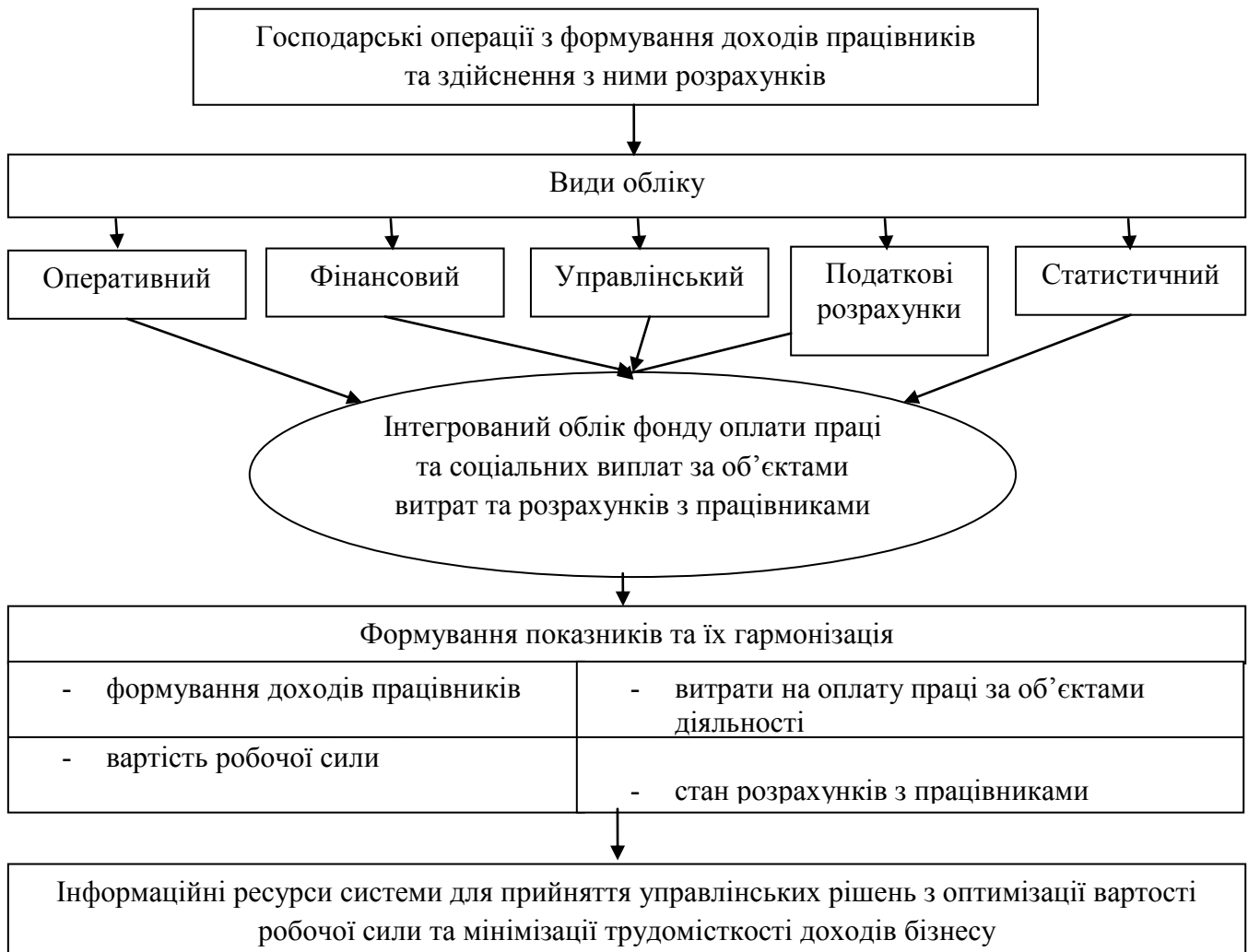
Рис. 1. Динаміка оплати праці та її продуктивності на підприємствах України з виробництва хліба та хлібобулочних виробів (КВЕД 10.71), тис. грн.

З метою визначення стану управління продуктивністю праці, виявлення резервів її росту та оцінки існуючої системи стимулювання проведено анкетування працівників та керівників підприємств хлібопекарної галузі. На основі анкетування зроблено висновок, що наявна система стимулювання в хлібопекарних підприємствах стримує зростання продуктивності праці. З цим погоджуються як керівники, так і працівники підприємств (відмічені відповіді про відсутність зацікавленості у результатах роботи та страх збільшити свої обов’язки без збільшення заробітної плати). Результати дослідження стали

підґрунтям для подальшого розвитку та впровадження на підприємствах системи стимулювання до зростання продуктивності праці.

За результатами дослідження встановлено причини незадовільного стану облікової інформації з праці та її оплати, а звідси необхідність організації інтегрованого обліку. Системність інтегрованого обліку передбачає єдність принципів відображення облікової інформації, взаємозв'язок реєстрів обліку та внутрішньої інформації, узгодження даних обліку з системою управління, формування єдиної облікової політики. Інтегрована система забезпечує багаторівневий натурально-вартісний аналітичний облік у самих різних розрізах, де поряд з основними реквізитами містяться аналітичні рахунки і додаткові реквізити, що відображають у порівнянні з бюджетом специфіку завдань окремих об'єктів обліку.

З огляду на це, запропоновано концептуальну модель інтегрованого обліку оплати праці та розрахунків з працівниками (рис. 2).

Рис. 2. Концептуальна модель інтегрованого обліку оплати праці та розрахунків з працівниками

Запропонований інтегрований облік оплати праці, розподіл її за сферами відповідальності дають можливість виявити резерви підвищення оплати праці кожного працівника, продуктивності праці та її впливу на трудомісткість

бізнесу. Основу системи такого обліку складають: внутрішні положення та інструкції, які регламентують ведення обліку; система розподілу прав і обов'язків управління персоналом; система обліку витрат на оплату праці; документи щодо структури, ієрархії, змісту і форм надання інформації, складання та подання звітності. Від організації обліку оплати праці залежить якість, справедливість, повнота і своєчасність розрахунків з працівниками з оплати праці. Дієвим засобом поліпшення обліку є система здійснення внутрішнього контролю розрахунків за всіма виплатами працівникам, який рекомендовано організувати так, щоб надавати інформацію про витрати на оплату праці у вигляді, придатному для подальшого аналізу та обґрунтування відповідних управлінських рішень. Система інтегрованого обліку дозволяє: скоротити терміни обробки аналітичних даних та здійснювати їх гармонізацію; підвищити якість та достовірність впливу факторів на результати діяльності; вирішувати завдання аналізу з оптимізації вартості робочої сили та мінімізації трудомісткості доходів бізнесу; знизити трудомісткість і вартість аналітичного процесу, що сприятиме посиленню контролю за оплатою праці.

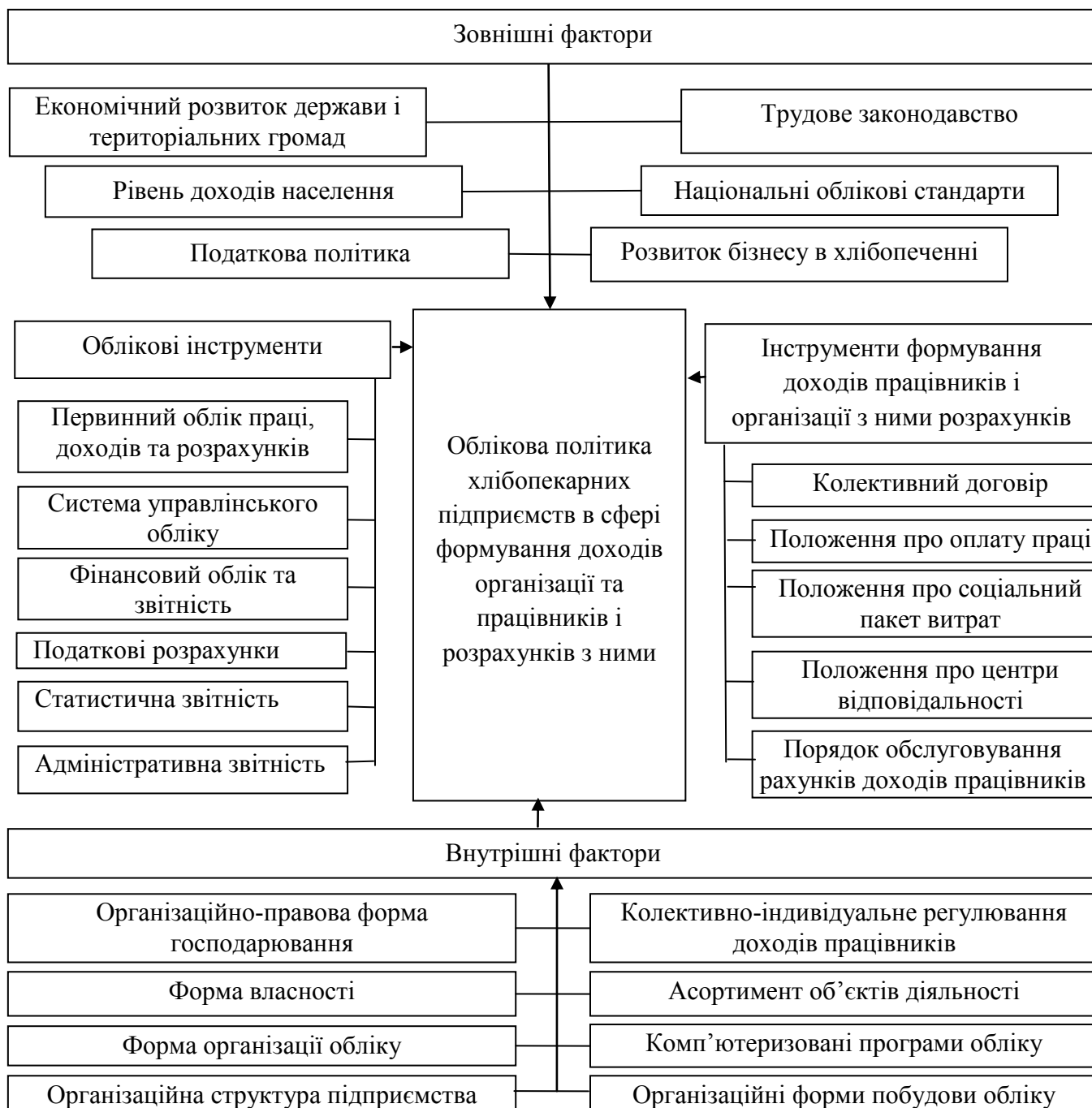
У другому розділі **«Організація і сучасна практика формування інтегрованого обліку оплати праці»** досліджено та удосконалено діючу практику розробки облікової політики для забезпечення точності відображення операцій, фіксації фактів якості роботи та її оплати; обґрунтовано систему інтегрованого обліку у філіях з різним обсягом реалізованих функцій, що забезпечує прибутковість і достатню мотивацію працівників; встановлено особливості організації системи бюджетування і методи оцінки бюджетних показників в хлібопекарних підприємствах з метою визначення напрямів їх подальшого застосування, розроблено положення про бюджетування.

Доведено, що оптимально побудована облікова політика в хлібопекарних підприємствах дозволяє: формувати повну й достовірну інформацію про господарську діяльність підприємства; забезпечувати контроль за дотриманням законодавства і доцільністю операцій за всіма здійснюваними бізнес-процесами; дотримуватись основоположних принципів інтегрованого обліку; здійснювати контроль за виконанням вимог, що пред'являються до надання інформації та складання достовірної звітності для всіх сфер використання; враховувати організаційно-правові форми та галузеві особливості діяльності підприємства; забезпечувати єдність методики ведення інтегрованого обліку на підприємстві, включаючи його філії; розробляти оптимальний документообіг для ведення інтегрованого обліку в єдиному інформаційному просторі; забезпечувати взаємодію всіх систем обліку, аналізу, контролю і бюджетування, що засновані на єдиних даних первинного обліку; формувати оптимальну систему реєстрів інтегрованого обліку.

Кінцевою метою розробки облікової політики є створення комплексу взаємопов'язаних документів, які дозволять забезпечити єдність методики при організації та веденні бухгалтерського, управлінського обліку та податкових розрахунків на підприємстві, підвищити якість і достовірність всіх видів звітності в інтересах менеджменту підприємства та інших зацікавлених користувачів.

Зважаючи на вищевикладене, узагальнено та запропоновано модель формування облікової політики відображення доходів працівників і організації розрахунків з ними в хлібопекарних підприємствах (рис. 3).

Одним із шляхів удосконалення обліку оплати праці є розширення діючого аналітичного обліку, адже його дані відіграють вирішальну роль в накопичуваній інформації про відпрацьований та невідпрацьований час, виконання норм працівниками, склад працівників, структуру фонду оплати праці. Інформацію щодо витрат на оплату праці рекомендовано відображати за такими статтями калькуляції: основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, виплати соціального пакету, інші нарахування та виплати працівникам.

Рис. 3. Модель формування облікової політики відображення доходів працівників і організації розрахунків з ними в хлібопекарних підприємствах

Для побудови на підприємстві системи інтегрованого обліку запропоновано: розробити робочий план рахунків, що містить аналітику, достатню для формування інформації для звітності; регламентувати основні бухгалтерські записи так, щоб в результаті інформація відображалася на виділених аналітичних рахунках відповідно до їх економічного змісту; розробити процедуру трансформації даних обліку для цілей його інтеграції.

Інтегрована система обліку, яка об'єднує інформаційні ресурси всіх видів обліку є найбільш ефективною при використанні інструментів бюджетування, аналізу і контролю, що дозволяють формувати інноваційний інформаційний продукт для управління фондом оплати праці, виплатами соціального пакету та розрахунками з працівниками.

Доведено, що інформація, яка формується за допомогою інтегрованого обліку, бюджетування, аналізу і контролю в сфері оцінки праці та її оплати за центрами відповідальності, є основним джерелом для побудови ефективної системи управління структурними підрозділами.

У третьому розділі «**Вдосконалення аналізу, внутрішнього контролю та обліку оплати праці**» визначено систему показників для оцінювання ефективності витрат на оплату праці, проаналізовано наявні трудові спори і конфлікти як регулятори трудових відносин, їх вирішення і відображення в обліку; запропоновано пропозиції з більш досконалої системи формування результативної інформації з обліку і контролю праці та її оплати; систематизовано елементи внутрішнього контролю витрат на оплату праці та розроблено положення, що регламентує його діяльність.

На основі опрацювання питань щодо аналітичних розрахунків з метою оцінювання ефективності витрат на оплату праці, запропоновано для проведення аналітичних процедур показники трудомісткості: господарської діяльності (ТГД), бізнесу (ТБП) та доданої вартості (ТДВ):

$$\text{ТГД} = \text{ВОП} / \text{ОВП}, \quad (1)$$

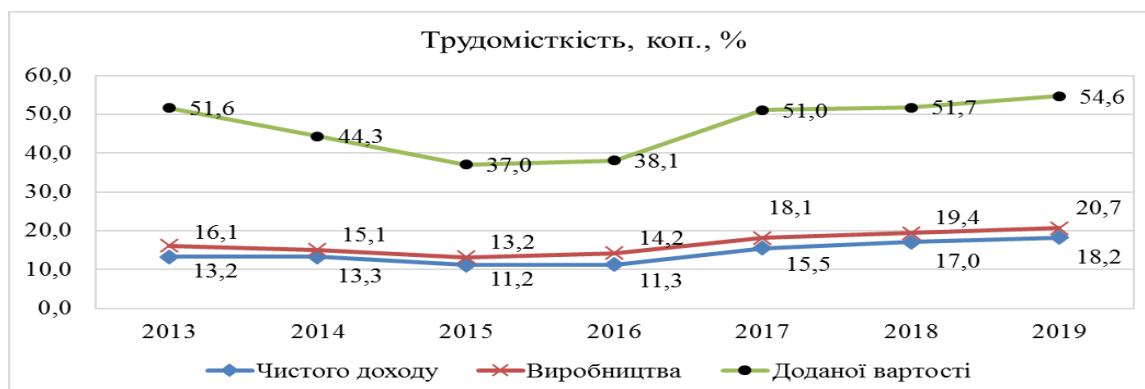
$$\text{ТБП} = \text{ВОП} / \text{ЧДП}, \quad (2)$$

$$\text{ТДВ} = \text{ВОП} / \text{ДВП}, \quad (3)$$

де ТГД, ТБП, ТДВ – трудомісткість, відповідно, господарської діяльності, бізнесу, доданої вартості; ВОП – витрати на оплату праці; ОВП – операційні витрати підприємства; ЧДП – чистий дохід підприємства; ДВП – додана вартість, створена на підприємстві.

Встановлено, що в оцінці продуктивності праці аналіз дав можливість: визначити інтенсивні й екстенсивні фактори її росту і на цій основі виявити, класифікувати та розрахувати вплив факторів; дослідити якість застосовуваних норм виробітку, їх виконання та вплив на зростання продуктивності праці; виявити резерви подальшого росту продуктивності та розрахувати їх вплив на динаміку випуску продукції.

Динаміку трудомісткості бізнесу в хлібопекарних підприємствах (КВЕД 10.71) наведено на рис. 4.

Рис. 4. Трудомісткість бізнесу в хлібопекарних підприємствах України

В результаті проведеного дослідження виявлено, що найчастіше трудові спори виникають через неправильне нарахування заробітної плати й різних незаконних утримань, несвоєчасну виплату заробітної плати. Структура трудових спорів, наслідки яких впливають на обліковий процес, наведена на рис. 5.

Рис. 5. Структура трудових спорів, наслідки яких впливають на обліковий процес

За результатами проведених досліджень, упорядковано в системі інтегрованого обліку інформацію про доходи працівників, які виникають за наслідками трудових спорів у різних сферах, з відображенням відповідних показників на рахунках бухгалтерського обліку.

Виходячи з дослідження основ контролю та елементів його системи, сформовано авторську позицію в частині визначення контролю як функції управління підприємством і як системи спостереження менеджерів за економічною діяльністю підприємства. Розроблено поетапну схему методики здійснення внутрішнього контролю операцій з матеріального стимулювання, розглянуто прийоми документального та фактичного контролю, які можна застосовувати у процесі внутрішнього контролю матеріальних стимулів.

Запропоновано організацію системи внутрішнього контролю на хлібопекарних підприємствах, де набуває широкого поширення контроль ланцюжком: бюджетування, облік, аналіз, контроль, встановлення зв'язку контрольованих показників з діями відповідальних осіб, прийняття управлінських рішень.

Доведено, що система внутрішнього контролю економічно доцільна і фінансово вигідна всім учасникам економічних відносин та неможлива без адекватної системи організації бюджетування, обліку й аналізу для виявлення причин відхилення від стандартів та цілей, поставлених перед конкретним об'єктом. Об'єктами спостереження в даному випадку є не виробничі ресурси і

процес виробництва, а дії працівників, відповідальних за правильне нарахування й ефективне використання фонду оплати праці та дотримання законодавства в процесі здійснення таких операцій. На основі систематизації існуючих прийомів і способів контролю запропоновано принципово новий прийом документального контролю – перевірку діяльності підприємства з використанням інформації єдиного контрольно-інформаційного ресурсу. Запропоновано до застосування методу контролю за діяльністю центрів витрат, що включає загальні положення, цілі і завдання контролю їх діяльності, порядок контролю за центрами витрат. Розроблено положення про службу внутрішнього контролю, що регламентує діяльність такої служби, окремі робочі документи внутрішнього контролю, які будуть сприяти раціональній організації проведення перевірок, що, в свою чергу, дозволить отримувати достовірну і повну інформацію про діяльність підприємства та представляти її як зовнішнім, так і внутрішнім користувачам.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає в розвитку теоретичних, методичних та практичних положень з обліку й внутрішнього контролю оплати праці та її стимулювання. Основні теоретичні та науково-практичні результати дисертаційної роботи полягають у наступному:

1. Заробітна плата, як складна економічна категорія, є одним із чинників ефективності діяльності підприємства, важливим об'єктом бухгалтерського обліку, аналізу і контролю, а своєчасність і повнота розрахунків з працівниками впливають на якість праці найманих працівників. Заробітна плата на хлібопекарних підприємствах встановлюється за різними видами, формами і системами та повинна залежати безпосередньо від результатів праці й у той же час впливати на її показники, стимулювати розвиток виробництва, ефективність роботи, підвищення кількісних і якісних результатів праці. У сфері оплати праці політику підприємства слід спрямувати на удосконалення положення про оплату праці, вжиття заходів для посилення контролю за дотриманням чинних норм та своєчасної виплати зарплати, посилення залежності оплати праці від кінцевих результатів виробництва, професійного та кваліфікаційного рівня працівників. Запропоновані основні правила управління мотивацією праці та врахування їх в обліку сприятимуть поліпшенню мотивації працівників.

2. Дієва організація обліку і внутрішнього контролю дозволяє виявити зловживання і скорегувати відповідно діяльність підрозділу до того, як ці проблеми переростуть в кризу і негативно вплинуть на економічну безпеку підприємства. Формування повної й достовірної інформації в документах з метою управління сприяє забезпеченню економічної безпеки на рівні всіх підрозділів і підприємства взагалом. Необхідно здійснювати додаткову роз'яснювальну роботу щодо підвищення престижу офіційної зарплати і негативних наслідків тіньової економіки шляхом постійного інформування, соціальної реклами та інших методів впливу для формування правої і трудової поведінки громадян. Розроблені пропозиції спрямовані на попередження та своєчасне виявлення тіньової оплати праці.

3. Запропонована система інтегрованого обліку дозволить усунути та попередити ряд помилок та зловживань в обліку заробітної плати та стимулюючих виплат шляхом періодичного, за можливості щоденного, контролю за фондом оплати праці й стимулюючими виплатами в розрізі центрів відповідальності та взагалом по підприємству. Організований порядок отримання інформації з інтегрованого обліку дає можливість: використовувати інформацію про господарську діяльність багато разів у різних видах обліку, що заощадить не тільки витрати на персонал, але і скоротить зайвий документообіг; усунути розбіжності між даними різних облікових систем та бюджетування, а при їх появі чітко пояснити причини їх виникнення; інвестувати значні кошти в автоматизацію такого обліку; зняти бар'єри між бухгалтерією та іншими економічними службами підприємства, досягти взаєморозуміння. Основна мета інтегрованого обліку – забезпечити поточною аналітичною та прогновною інформацією керівництво і менеджерів, відповідальних за досягнення конкретних економічних показників, щоденно надавати керівництву інформацію про реальний стан виконання передбаченого завдання, що дозволяє оперативно виявляти і попереджувати будь-які відхилення.

4. Для забезпечення точності відображення операцій, фіксації фактів якості роботи та її оплати необхідно, щоб облікова політика враховувала потреби всіх підрозділів підприємства. Кінцевою метою розробки облікової політики є створення комплексу взаємопов'язаних документів, які дозволять забезпечити єдність методики при організації та веденні бухгалтерського, управлінського обліку та податкових розрахунків на підприємстві, підвищити якість і достовірність всіх видів звітності в інтересах менеджменту підприємства та інших зацікавлених користувачів.

5. Облік у філіях підприємства доцільно здійснювати відповідно до прийнятої облікової політики головного підприємства, що необхідно закріплювати в положенні про структурний підрозділ. Бухгалтерський облік у філіях або інших структурних підрозділах (місцевих одиницях) може здійснюватися у визначених організаційних формах в залежності від призначення підрозділів, джерел фінансування їх витрат, структури управління ними, територіального розташування, інших особливостей та в умовах застосування різних видів, форм і систем оплати праці.

6. Бюджетування, облік, контроль необхідно інтегрувати. Без організації інтегрованого обліку витрат на виробництво, включаючи елемент «витрати на оплату праці» і запропоновані статті калькуляції («основна заробітна плата», «додаткова заробітна плата», «виплати соціального пакету», «інші нарахування та виплати працівникам») бюджетування втрачає своє значення. Запропонований облік за центрами відповідальності передбачає посилення контролю за витратами через встановлення персональної відповідальності менеджерів різних рівнів за використання ресурсів. Така організація обліку забезпечує відображення, накопичення, контроль, аналіз та надання інформації про витрати, доходи і результати центрів й дозволяє дати оцінку діяльності окремих структурних підрозділів та їх керівників. Дані контролю є основою для проведення аналізу, а бюджетування, як метод управління в умовах інтегрованого обліку, виконує ряд важливих функцій: координування, мотивації,

комунікації, обліку, контролю й аналізу конкретних бюджетів з урахуванням умов господарювання. Розроблене положення про бюджетування враховує особливості облікового процесу різних видів, форм і систем оплати праці на хлібопекарних підприємствах сприятиме покращенню управління ними.

7. Трудові спори виникають внаслідок неврегульованих безпосередніх переговорів між працівником і працедавцем з приводу неправильного нарахування заробітної плати, різних незаконних утримань, несвоечасної виплати заробітної плати. Результати проведених досліджень дозволяють упорядкувати в системі інтегрованого обліку інформацію про доходи працівників, через які виникають трудові спори, з відображенням відповідної інформації на рахунках бухгалтерського обліку.

8. Для оцінки ефективності оплати праці доцільно застосувати запропоновані показники трудомісткості, які включають показники трудомісткості господарської діяльності, бізнесу та доданої вартості, що розраховуються як відношення витрат на оплату праці, відповідно, до операційних витрат підприємства, чистого доходу підприємства, доданої вартості, що створена на підприємстві.

9. В процесі бюджетування та аналізу всі відхилення щодо оплати праці слід групувати за двома важливими ознаками: з точки зору особливостей їх виникнення і формування інформації про них; з точки зору наслідків їх впливу на процес виробництва, кінцевий результат господарської діяльності та роботу конкретних працівників. Усунення виявлених недоліків і застосування запропонованих заходів сприятимуть оперативності, наочності обліку та контролю, створенню економічно обґрунтованої та достовірної інформації про працю та її оплату, дозволять стежити за законністю операцій, пов'язаних з нарахуванням і виплатою належного заробітку, усуненням непродуктивних виплат, прихованих та явних втрат робочого часу, ефективністю застосовуваних форм організації і стимулювання праці на різних ділянках господарської діяльності.

10. Запропонована система внутрішнього контролю за витратами на оплату праці дозволяє своєчасно реєструвати відхилення та попереджати їх, тобто управляти витратами в реальному часі. Обґрунтована необхідність інтеграції інформаційної та функціонально-управлінської методики обліку й контролю, забезпечує логічну цілісність і послідовність оцінювання взаємопов'язаних бюджетно-облікових інструментів. Розроблене положення про службу внутрішнього контролю та окремі робочі документи внутрішнього контролю сприятимуть раціональній організації проведення перевірок що, в свою чергу, забезпечить отримання достовірної і повної інформації про діяльність підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Долюк А. В. Економічна сутність категорії «витрати», «затрати», «збут». *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. 2012. Вип.4 (62). С. 76–78 (0,44 д. а.).

2. Долюк А. В., Кургінян А. З. Порівняльна характеристика визнання, оцінки і відображення в обліку та звітності підприємств витрат діяльності за міжнародними та національними стандартами. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 3(24). С. 145–153 (1,4 д. а./ 0,7 д. а.; внесок автора: визнання, оцінка і відображення в обліку та звітності підприємств витрат діяльності за міжнародними стандартами).

3. Долюк А. В. Витрати на оплату праці як економічне поняття та об'єкт бухгалтерського обліку. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. 2013. Вип.1(63). С. 59–64 (1,0 д. а.).

4. Долюк А. В. Витрати на оплату праці та політика винагороди персоналу корпорації: економічний зміст. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*: зб. наук. праць. 2013. Вип. 2(11). С. 82–87 (0,43 д. а.).

5. Долюк А. В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку матеріального стимулювання продуктивності праці. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Економічні науки. 2014. Вип. 8, Ч. 5. С. 185–189 (0,40 д. а.).

6. Долюк А. В. Внутрішній контроль операцій з матеріального стимулювання продуктивності праці. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2014. № 4 (44). С. 100–105 (0,48 д. а.).

7. Долюк А. В. Сутність продуктивності праці та шляхи її зростання. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. Збірник наукових праць. 2014. Вип. 2 (13). С. 54–61 (0,4 д. а.).

8. Долюк А. В. Методика відображення в бухгалтерському обліку матеріального стимулювання продуктивності праці. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2015. № 1(45). С. 150–156 (0,44 д. а.).

9. Долюк А. В. Тіньова економіка: обліково-економічні наслідки (на прикладі хлібопекарних підприємств Вінниччини). *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2019. № 1. С. 24–30 (0,5 д. а.).

10. Dolyuk A. Remuneration and incentives for labor in the integrated accounting system. *VUZF Review* (Bulgaria). 2020. 5(4). P. 50–58. URL.: <https://doi.org/10.38188/2534-9228.20.4.06> (0,7 д. а.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

11. Dolyuk A. V. Methods and types of stimulation of work. *Problems of social and economic development of business* (Collection of scientific articles published on the results of the International scientific and practical conference «Problems of social and economic development of business» (Canada, Monreal, 28.11.2014 p.)) 2014. Vol. 2. Publishing house «Breeze», Montreal, Canada, 2014. p. 153–157 (0,16 д. а.).

12. Долюк А. В. Матеріальне стимулювання оплати праці в аграрній галузі. *Наукові пріоритети розвитку аграрної сфери в умовах глобальних змін*: матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (4–5 грудня 2014 р., м. Тернопіль). Тернопіль: Крок, 2014. С. 135–137 (0,15 д. а.).

13. Долюк А. В. Колективний договір як локальний нормативний акт підприємства з питань оплати праці. *Економіка та управління*

підприємствами, регіонами та країнами в умовах ризиків: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (27–28 грудня 2014 р., м. Чернігів). Дніпропетровськ : НГУ, 2014. С. 118–121 (0,14 д. а.).

14. Долюк А. В. Обов'язки бухгалтера з обліку праці та заробітної плати згідно з посадовою інструкцією. *Інноваційно-інвестиційний розвиток регіонів: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених (21–22 листопада 2014 р., м. Київ). Київ: Аналітичний центр «Нова Економіка», 2014. Ч. 2. С. 65–67 (0,16 д. а.).

15. Долюк А. В. Управління витратами на оплату праці. *Реформування економіки України: стан та перспективи*: збірник матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (25 грудня 2014 року, м. Київ). Київ: Науковий парк КНЕУ, 2014. С. 30–32 (0,11 д. а.).

16. Долюк А. В. «Витрати», «Видатки», «Виплати» та «Затрати» на оплату праці: сутність понять, відмінність та взаємозв'язок. *Нормативні, управлінські та міжнародні аспекти соціально-економічного розвитку*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (24–25 жовтня 2014 року, м. Львів). Львів: ЛЕФ, 2014. Ч. 3. С. 97–100 (0,20 д. а.).

17. Долюк А. В. Комп'ютеризована система обліку матеріального стимулювання праці («1С:Бухгалтерія»). *Проблеми та перспективи розвитку теорії і практики обліку, контролю, економічного аналізу і статистики*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (5 грудня 2014 року, м. Тернопіль). Тернопіль: Астон, 2014. С. 36–38 (0,11 д. а.).

18. Долюк А. В. Організація бухгалтерського обліку матеріального стимулювання продуктивності праці. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації* (збірник наукових праць за результатами міжн. наук.-практ. інтернет-конференції «Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу в умовах інституціональних змін глобальної економіки» (16 грудня 2014 р., м. Луцьк)). Тернопіль: Крок, 2014. Вип. 3. С. 62–65 (0,45 д. а.).

19. Долюк А. В. Взаимосвязь понятий системы материального стимулирования и производительности труда. *Политэкономические проблемы развития современных агроэкономических систем*: материалы междунар. науч.-практ. конф., посвященной 100-летию каф. экон. теории и мировой экономики (Воронеж, 20 ноября 2014 г.). Воронеж : ФГБОУ ВПО Воронежский ГАУ, 2014. С. 17–21 (0,38 д. а.).

20. Долюк А. В. Ефективність системи внутрішнього контролю. *Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація*: збірник тез доповідей учасників XVI Всеукраїнської наукової конференції (23 березня 2018 р., м. Київ). Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агенство», 2018. С. 81–85. (0,29 д. а.).

21. Долюк А. В. Трудові спори з оплати праці як облікові проблеми : порядок їх вирішення. *Реалізація компетентнісного підходу у підготовці фахівців з обліку і оподаткування*: Всеукраїнська науково-практична конференція, присвячена 30-річчю кафедри обліку і аудиту (22 листопада 2018 року, м. Рівне) [Електронне видання]. Рівне: НУВГП, 2018. С. 30–34 (0,2 д. а.).

22. Долюк А. В. Негативні тенденції розвитку неофіційної оплати праці на підприємствах України (на прикладі хлібопекарних підприємств Вінниччини). *Напрями модернізації фінансово-економічної системи держави, регіонів, підприємств, організацій*: зб. матер. Всеукр.наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 17 квітня 2019 р.) Тернопіль: Крок, 2019. Т. 1. Ч. 1. С. 236–239 (0,2 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Долюк А. В. Бухгалтерський облік і контроль оплати праці та її стимулювання. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2021.

Розкрито економічну сутність облікового відображення мотивації і стимулювання оплати праці, як невід’ємної частини системи управління. З’ясовано сутність та розуміння оплати праці в системі неформальної економіки, як загрози економічній безпеці підприємства. Розглянуто сучасні підходи до інтегрованого обліку витрат на оплату праці і розкрито механізм контролю в системі оплати праці для отримання оперативної інформації, удосконалення контролю показників діяльності, зокрема показників оплати праці. Досліджено чинну практику розробки облікової політики для забезпечення точності відображення операцій, фіксації фактів якості роботи та її оплати. Досліджено систему інтегрованого обліку у філіях з різним обсягом реалізованих функцій, що забезпечує прибутковість і достатню мотивацію працівників. Виявлено особливості організації системи бюджетування та методів обґрунтування й оцінки бюджетних показників у хлібопекарних підприємствах з метою визначення напрямків її подальшого застосування. Проаналізовано наявні трудові спори і конфлікти, як регуляторів в обліку трудових відносин, їх вирішення та відображення в обліку. Удосконалено систему формування результативної інформації з обліку і контролю праці й її оплати. Систематизовано елементи внутрішнього контролю витрат на оплату праці та розроблено положення, що регламентує його діяльність.

Ключові слова: оплата праці, стимулювання, бюджетування, інтегрований облік, центр відповідальності, облікова політика, бухгалтерський облік, аналіз, контроль.

АННОТАЦИЯ

Долюк А. В. Бухгалтерский учет и контроль оплаты труда и ее стимулирование. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Западноукраинский национальный университет, Тернополь, 2021.

Раскрыта экономическая сущность учетного отображения мотивации и стимулирования оплаты труда, как неотъемлемой части системы управления. Выяснено сущность и понимание оплаты труда в системе неформальной

экономики, как угрозы экономической безопасности предприятия. Рассмотрены современные подходы к интегрированному учету расходов на оплату труда и раскрыт механизм контроля в системе оплаты труда для получения оперативной информации, совершенствование контроля показателей деятельности, в частности показателей оплаты труда. Исследовано действующую практику разработки учетной политики для обеспечения точности отражения операций, фиксации фактов качества работы и ее оплаты. Исследована система интегрированного учета в филиалах с разным объемом реализуемых функций, которая обеспечивает прибыльность и достаточную мотивацию работников. Выявлены особенности организации системы бюджетирования и методов обоснования и оценки бюджетных показателей на хлебопекарных предприятиях с целью определения направлений ее дальнейшего применения. Проанализированы имеющиеся трудовые споры и конфликты, как регуляторов в учете трудовых отношений, их решения и отражения в учете. Усовершенствована система формирования исходной информации по учету и контролю труда и его оплаты. Систематизированы элементы внутреннего контроля затрат на оплату труда и разработано положение, регламентирующее его деятельность.

Ключевые слова: оплата труда, стимулирования, бюджетирования, интегрированный учет, центр ответственности, учетная политика, бухгалтерский учет, анализ, контроль.

SUMMARY

Dolyuk A. . Accounting and control of remuneration and its incentives. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on a specialty 08.00.09 – accounting, analysis and audit (by types of economic activity). – West Ukrainian National University Ministry of Education and Science of Ukraine, Ternopil, 2021.

The dissertation is devoted to the theoretical generalization and analysis of the current system of payroll accounting and development of recommendations on the content, formation and disclosure of budgeting, accounting, control, analysis and accounting policy in bakery enterprises, improvement of forms and methods of its implementation and implementation in enterprises. The study analyzes the state of wages in the bakery industry in Ukraine, outlines the priority areas of its development. Among the problematic issues that need to be addressed are wage arrears, the average wage in Ukraine is one of the lowest compared to other foreign countries, overexploitation of labor, low reproductive wage function and a sharp decline in the stimulating role of wages in economic development. enterprises, the presence in the market of a large shadow segment and a significant differentiation of the level of wages among employees in different economic activities and regions.

The economic essence of accounting reflection of motivation and stimulation of payment as an integral part of the management system is revealed. The essence and understanding of wages in the informal economy as a threat to the economic security of the enterprise are clarified. The current method of organization of accounting, control and analysis of the calculation of wages of employees in order to improve it is critically evaluated. Modern approaches to integrated accounting of labor costs are

considered and the control mechanism in the wage system for obtaining operational information, improving the control of performance indicators, in particular wage indicators, is revealed. The current practice of developing an accounting policy to ensure the accuracy of transactions, recording the facts of the quality of work and its payment is studied. The current practice of developing an accounting policy to ensure the accuracy of transactions, recording the facts of the quality of work and its payment is studied. The system of integrated accounting in branches with different volume of implemented functions is investigated, which ensures profitability and sufficient motivation of employees. Peculiarities of the organization of the budgeting system and methods of substantiation and estimation of budget indicators in the enterprises of bakery for the purpose of definition of directions of its further application are revealed. The existing labor disputes and conflicts as regulators in the accounting of labor relations, their resolution and reflection in the accounting are analyzed. Proposals on a better system for issuing resultant information on labor accounting and control and its payment are provided. The elements of internal control of labor costs are systematized and the provisions regulating its activity are developed.

Budgeting, accounting, control are proposed to be deeply integrated. Without the organization of a truly integrated accounting of production costs, including wages, budgeting loses its significance. The proposed accounting for the centers of responsibility involves strengthening control over costs through the establishment of personal responsibility of managers at different levels for the use of resources. This organization of accounting provides reflection, accumulation, control, analysis and provision of information on costs, revenues and results of the centers and allows you to assess the activities of individual departments and their heads. Control data is the basis for analysis, and budgeting as a method of management in terms of integrated accounting performs several important functions: planning, accounting, control and analysis of specific budgets, taking into account changing conditions.

It is proved that the organized procedure for obtaining information from integrated accounting allows you to: use information about business activities many times in different types of accounting, which will save not only staff costs, but also reduce unnecessary paperwork; eliminate discrepancies between the data of different accounting systems and budgeting, and when they appear, clearly explain the reasons for their occurrence; invest significant funds in the automation of such accounting; remove barriers between accounting and enterprise planning services, achieve mutual understanding. The analysis is offered not only in monetary terms, but also in quantity and quality of the product made by the enterprise in system of the integrated account and to be operative, daily and in the most various cuts and units of measurement. All deviations should be grouped by two most important features: in terms of the peculiarities of their occurrence and the formation of information about them; in terms of the consequences of their impact on the production process, the end result of economic activity and the work of specific employees.

The results presented in the dissertation can be used for further development of theoretical and empirical research in the field of integrated payroll accounting, as well as methodological bases for developing an accounting model in terms of mastering advanced approaches in payroll management and accounting in the accounting system.

Key words: remuneration, incentives, budgeting, integrated accounting, center of responsibility, accounting policy, analysis, control.

Підписано до друку 9.04.2021 р.
Формат 60х90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,0.
Зам. № А023-21. Тираж 110 прим.

Видавець та виготовлювач
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 7284 від 18.03.2021 р.*

Видавничо-поліграфічний центр «Університетська думка»
вул. Бережанська, 2, м. Тернопіль 46009
тел. (0352) 47-58-72
E-mail: edition@wunu.edu.ua